

Секція 3
ФІНАНСОВЕ ПРАВО ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Балаклієць Аліна Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри фінансового
права та фіскального адміністрування
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
економічних наук, доцент ***Грущенко О. А.***

**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ УМОВИ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ
ТОРГІВЛІ**

Діяльність валютних бірж та вся біржова торгівля держави є одними з важливих засад та інститутів ринкової економіки сучасних європейських країн та провідних країн усього світу.

Біржова торгівля, у тому числі і діяльність валютних бірж, є особливою формою торгівлі та є одним із важливих явищ щодо забезпечення ефективності зростання економіки держави в цілому. Якщо біржова торгівля з тих чи інших причин не буде достатньо розвиватися, це унеможливить подальший розвиток ринкової економіки. Це ще раз підкреслює актуальність теми для економіки країни, оскільки Україна значно відстає за розвитком біржової торгівлі від інших країн.

На основі аналізу наукової літератури, практики функціонування фондових бірж можна виокремити декілька основних тенденцій їх розвитку на сучасному етапі:

1. Посилення інтеграційних процесів у світовій економіці сприяє формуванню глобального ринку цінних паперів як складової глобального ринкового господарства. Основною причиною такого явища є загострення конкуренції, поява нових механізмів фондової торгівлі, потреба зниження трансакційних витрат і підвищення ліквідності. Формою прояву зазначених процесів виступає горизонтальне об'єднання бірж та торговельних систем різних країн, створення стратегічних біржових альянсів. Особливо активно ці процеси відбуваються в країнах Європи, об'єднаних у Європейський Союз. Так, у 1999 р. Віденська та Німецька фондові біржі утворили стратегічний альянс, у рамках якого започаткували торгівлю в єдиній системі електронних торгів Xetra [1, с. 10]. У 2000 р. створена біржа Euronext, у рамках якої об'єдналися фондові майданчики Франції, Нідерландів, Бельгії, а з 2002 р. – і Португалії.

Все це сприяє, як свідчать дослідження, підвищенню ринкової капіталізації фондових бірж світу. Згідно з даними Федерації європейських фондових бірж (FESE), лідерами серед фондових бірж країн

Європи за показником ринкової капіталізації були: європейський майданчик NYSE Euronext – 2,26 трлн. євро, Deutsche Borse (Німеччина) – 1,08 трлн. євро, BME Spanish Exchanges (Іспанія) – 915 млрд. євро, SIX Swiss Exchange (Швейцарія) – 875 млрд. євро, та група бірж NASDAQ OMX Nordic – 775 млрд. євро [2, с. 33]. У порівнянні: капіталізація біржового списку ПАТ «Фондової біржі ПФТС» становила 246,8 млрд. грн. [3, с. 48]. Як бачимо, капіталізація українського лідера серед фондових бірж за світовими масштабами дуже незначна.

Вищезазначена тенденція не проявляється у середовищі українських фондових бірж. В Україні функціонує десять організаторів торгівлі цінними паперами, не демонструючи при цьому реальних прагнень до консолідації. Лідерами за обсягами торгівлі є ПАТ «Фондова біржа ПФТС» – 46,6 %, ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» – 27,9 % та ПАТ «Українська біржа» – 20,9 % [4, с. 11]. Отже, на цих трьох біржах зосереджується 95,4 % торгів, що свідчить про невідповідність наявної нині в Україні кількості бірж рівню розвитку фондового ринку.

2. Універсалізація діяльності. Конкурентна боротьба на ринку фінансових інструментів змушує фондові біржі максимально розширювати коло послуг, які вони надають своїм клієнтам. Проявом універсалізації послуг фондових бірж є: торгівля різними фінансовими інструментами, надання клірингових послуг, проведення депозитарного та розрахункового обслуговування, надання широкого спектра інформаційних послуг. Таким чином, біржі перетворюються в універсальні інститути фінансового ринку. Сучасну біржову торгівлю в Україні процеси як консолідації, так і універсалізації, не зачепили, що спричиняє низьку ліквідність біржових ринків та відсутність необхідних для їх розвитку ресурсів.

3. Застосування новітніх технологій і механізмів електронної торгівлі призводить до поступового зникнення різниці між традиційною біржовою торгівлею та електронними позабіржовими торговельними системами. Така тенденція проявляється у прагненні бірж використовувати систему електронної торгівлі, яка відмовляється від голосових торгів (pit-based) і перетворюється в систему так званих «торгових точок» (trading points), що обслуговують клієнтів за допомогою віддалених робочих терміналів. Для українського біржового ринку цінних паперів довгий час був характерний низький рівень застосування новітніх технологій і механізмів електронної торгівлі. Лише наприкінці 2009 р. процес технологізації біржової торгівлі на ринку цінних паперів активізувався. ПАТ «Українська біржа» першою запустила ринок заявок, Інтернет-трейдинг, он-лайн розрахунок індексу, механізм торгівлі цінними паперами через центрального контрагента шляхом створення ТОВ «Український центральний контрагент». Такі технології біржових торгів широко

використовуються в усьому світі, тому що дозволяють забезпечити анонімність розрахунків, знімають необхідність оцінки ризиків, підвищують надійність здійснених операцій та виконання угод.

4. Орієнтація фондових бірж на комерційний характер діяльності. Комерціалізація означає перетворення бірж з організацій, що належать членам біржі – брокерам і банкам та існують на принципах некомерційних організацій, у звичайні акціонерні товариства, акції яких обертаються на вільному ринку. Наприклад, деякі біржі стають відкритими акціонерними товариствами, зокрема на фондовому ринку котируються акції Лондонської (LSE), Німецької (Deutsche Bourse), Токійської (TSE) фондових бірж [1, с. 11].

Вищезазначена тенденція на вітчизняному біржовому фондовому ринку поки ще не проявляється. Згідно із Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» фондова біржа утворюється та діє в організаційно-правовій формі товариства або дочірнього підприємства об'єднання торговців цінними паперами. Прибуток фондової біржі спрямовується на її розвиток та не підлягає розподілу між її засновниками (учасниками) [5, с. 10].

5. Посилення тенденції взаємозв'язку та взаємозалежності розвитку економіки країн світу й фондового ринку, а також зростання обсягів як внутрішніх, так і зовнішніх боргів, навіть у таких розвинутих країнах, як США [6, с. 7]. Свідченням цього було побоювання щодо надто повільних темпів зростання економіки США, падіння рейтингу цієї країни та рекордне зниження провідних біржових індексів. В умовах глобалізації ці процеси перекинулися майже на всі країни світу, в тому числі і на Україну.

Список використаних джерел

1. Ревуцька, Н. Тенденції розвитку біржових технологій Стаття отримана редакцією 11.08.2011 р. / Н. Ревуцька // Цінні папери України. – 2004. – № 10. – С. 10-11.
2. Савченко, Л. Розвиток фондових ринків країн Європи / Л. Савченко // Цінні папери України. – 2011. – № 18. – С. 33.
3. Сіржук, Р. Березневі біржові торги / Р. Сіржук // Цінні папери України. – 2011. – № 16. – С. 48.
4. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua>.
5. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» // Голос України. – 2006. – № 69. – С. 8-12.
6. Ковальова, В. Через терни – до єднання / В. Ковальова // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 74. – С. 7.
7. Юрченко, В. Чому на біржах гучний обвал? / В. Юрченко // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 144. – С. 3.